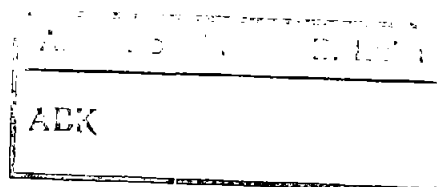

ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA

RAD U FIRMI "OTTO STEINBEIS"

Moj je otac IVAN TRATNIK (1861-1939.) došao u Bosnu 1895. godine. Budući da nije mogao naći radnu snagu u Bosni, Otto Steinbeis tražio je kvalifikovane radnike za šumske poslove u Austriji i Sloveniji. Pošto je imao poslovne odnose sa trgovcem željeza Raukušem u Kranju, Štajnbajsa ga je zamolio da mu nadje kvalifikovanu radnu snagu. Ovaj je to obznanio pred crkvom. Javilo se više interesenata, među kojima i moj otac. Javili su se pretežno oni koji su već ranije planirali da idu u Ameriku. Od emigracije su odustali pošto su dobili povoljne ponude da rade u Bosni, odnosno u firmi Ota Štajnbajsa. Svima onima koji su se javili da žele ići u Bosnu, Štajnbajsa je obećao da će platiti putne troškove za odlazak, kao i za povratak ukoliko ne budu zadovoljni sa zaradama ili uslovima rada.

Te je već godine došlo dosta radnika iz Slovenije. Mahom su svi ostali jer je zarada bila dobra. Firma je dobro plaćala kvalifikovane stručne radnike.

Moj je otac bio splavar i vješt šumski radnik. Radnike vješte splavarenju Štajnbajsa je posebno tražio. Prvo je radio u Dobrljinu. Poslije jedno dvije godine rada otac se razbolio i vratio kući na liječenje. Nakon ozdravljenja vraća se u Bosnu. Sa sobom je poveo i porodicu. Firma mu je dala radno mjesto u Sanici. Od firme dobio je besplatno stan, ogrjev i svjetlo, što je bilo naznačeno i u samom ugovoru. Radio je kao upravnik i poslovođa na splavarenju od Sanice do Dobrljina.

Godine 1905. premješten je u MIJAČICU. Tamo je radio poslove šumara na obilježavanju stabala koje je prema narudžbama trebalo sjeći. Prema posebnim narudžbama trebalo je iznaziti i obilježavati stabla i prema vrsti i prema veličini.

Naša je porodica u Mijačici imala stan u koloniji šumskih radnika. U ovoj koloniji bila je i Privatna narodna osnovna škola "Grmeč" sa sva četiri razreda. Školu je podigla i izdržavala firma Štajnbajs, što je i na svjedočanstvima bilo naznačeno. Odmah od prvog razreda nastava je bila na oba jezika, na njemačkom i srpskohrvatskom. Već u prvom razredu radila se gotica, a u drugom latinica. U prvom razredu predavala mi je učiteljica PAULA KARST (djevojačko prezime: Krčmar). Iza nje 2-3 mjeseca predavala je Matilda Hvala. Posle je došla JOZEFINA PERKOVIĆ, a potom HERMINA PROŠIĆ. Hermina prošić bila mi je učiteljica u trećem i četvrtom razredu. Radilo se kombinovano sa sva četiri odjelenja, odnosno sa sva četiri razreda radilo se istovremeno jer nas je svega bilo 16-18 učenika. Nastavu smo pohađali i prije i poslije podne. Troškove za izdržavanje škole plaćala je firma Štajnbajs.

Kolonija u Mijačici bila je izgrađena od brvana. Sačuvala sam i sliku te kolonije. U prvoj brvnari na lijevoj strani slike bila je Osnovna škola, zatim zgrada Konzuma, pa zgrada gdje su bile uredske kancelarije firme. Iza ove zgrade nalazile su se zgrade sa stanovima dva šumska tehničara u državnoj (erarnoj) službi VINČETIĆA i SERGIJA BOŽIĆA. Za ove državne tehničare firma Štajnbajsa je napravila kuće. Ovi su šumski tehničari na određen način u svom radu bili povezani sa firmom.

Od Mijačice do blizu Lušci Palanke, u dužini od 28 kilometara, išla je šumska pruga. Tu su bila radilišta firme sa brvnarama za stanovanje radnika. Međutim, poseban je bio problem zdravstvene zaštite jer nije bilo ljekara sve do Ključa. Ovog je ljekara angažovala firma za liječenje svojih radnika. On je bio stacioniran u Ključu i za liječenje se išlo izravno k njemu. Za odlazak do ljekara koristila su se kola firme. Ljekar je napuštao Ključ i dolazio u pojedina mjesta samo u slučajevima izbijanja epidemija. Zbog toga se i rijetko išlo do ljekara, samo onda kad se moralo. Inače su se ljudi liječili kod svojih kuća.

Znam da je firma Štajnbajs koristila za vrijeme prvog svjetskog rata ruske i italijanske zarobljenike. Talijana je bilo malo. Mahom su to bili ruski zarobljenici koji su

radili pod kontrolom vojničkih stražara.

Rukovodilac za šumske radove u firmi bio je WILHELM GRÜNNER, rodom iz Bavarske. Mislim da je završio neku trgovačku školu. Njegov rodjeni brat bio je direktor Pilane u Drvaru. Njegovog se imena ne mogu sjetiti. Zbog odnosa prema radnicima, a taj je odnos u svakom pogledu bio veoma loš, na njega je u Drvaru izvršen atentat. Poslije tog atentata napustio je firmu i otišao u Njemačku jer je bio svjestan da su ga radnici toliko zamrzili da će opet pokušati da ga ubiju.

Za razliku od brata Vilhelm je bio dobar prema radnicima, dobar kao čovjek. Njegova žena u povjerenju mi je pričala o detaljima dolaska Štajnbajsa u Bosnu. Kada je Štajnbajs odlučio da plasira svoj kapital u Bosnu mnogi su u Bavarskoj pretpostavljali da će ekonomski krahirati. Međutim, za kratko vrijeme Oto Štajnbajs se strahovito obogatio i postao neka vrsta gospodara na području gdje je djelovala firma.

Moć Štajnbajsa može se vidjeti i po tome što je oslobodio od služenja u austrougarskoj vojsci sve one koji su mu bili potrebni. Kao ni otac, ni moja tri brata nisu išli u vojsku, a radili su kao mašinovodje na Štajnbajsovoj željeznici: Josip (1187-1974), Franjo (1893-1963) i Johan-Ivan Tratnik (1895-1969).

Godine 1918. otac se preselio u Ključ i tamo je ostao u službi firme "Šipad" sve dok 1935. godine nije dobio otkaz. Za dugogodišnji rad dobio je samo mjesečnu potporu od 900 (devetstotina) dinara. Upravni odbor donio je odluku o njegovom otkazu 31. januara, a sa 31. martom 1935. godine prestatiao mu rad. U međuvremenu morao je predati i dužnost i stan inženjeru Miletiću. Rješenje o otkazu napisano je tek 1. marta 1935. godine.

15. februar 1975. godine

(Francika Vunić, rođena
Tratnik)